

FRIVALDSZKY IMRE

(*Bacskó/Bačkov, 1799 — †Jobbágyi, 1870)

A XIX. század egyik legjelentősebb leíró zoológusa (entomológus, malakológus), a balkáni gyűjtőexpedíciók egyik első szervezője, a reformkori magyar nevezéktan („műnevezések”) kialakításának egyik apostola. Pályája alatt a polihisztorkodás kezd alábbhagyni, de a szakosodás még gyerekcipőben jár.

Felvidéki kismemesi családból származik. A familia „-szky” toldalékkal ellátott nevét a Trencsén megyei Frivald /Rajecká Lesná településről nyerte. Édesapja (F. István) Sátoraljaújhelyen fiskális, megyei törvényszéki ülnök, esküdt. Édesanyja rokona a pesti egyetem híres botanikusa Kitaibel Pál, akivel F. Imre 1814-ben hegyaljai gyűjtőúton vett részt. Ennek a kirándulás hatására, a kassai érettségije után, 1816-ban az orvosi pályát választja, beiratkozik a pesti egyetemre. (A XIX. sz. elején a természettudományos képzés az orvostudomány keretein belül folyt.)

1819-ben a Mátrában és Diósgyőr környékén gyűjt, amikor megismerkedik Erős bodonyi plébánossal, aki felkelti érdeklődését a hüllők és a puhatestűek iránt.

1821-ben doktorrá avatják. 1822-ben a Nemzeti Múzeumba kerül, ahonnan csak 1851-ben nyugdíjba megy /„átadja helyét” unokatestvérének, Frivaldszky Jánosnak (1822–1894). 29 év alatt a Nemzeti Múzeum különböző tárainak őrzésével bízzák meg. A kor szokásának megfelelően a múzeum gyűjteményeket vásárol és őriz. A gyűjtés még nem nyert igazán polgárjogot, ezért nem államiak, hanem magánszervezésűek a gyűjtőutak. 1823-ban teszi le kígyókkal foglalkozó doktori vizsgáját. 1830 és 1834 között az orvosi karon terápiát és patológiát tanít.

Az MTA-nak 1833-ban levelező, 1838-ban rendes tagja lesz. Levelező tagságát a magyarországi kőszeneket ismertető székfoglalójával nyeri el.

Közel 200! levelező partnerének köszönheti gyűjtéseinek determinálását, revideálását és külföldi elismeréseinek jelentős számát.

1841-ben a királyi Magyar Természettudományi Társulat alapító tagja.

1842-től kezdve a Természetvizsgáló Intézet felállítását szorgalmazza — sikertelenül. 1847-ben a VIII. Magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésén Magyarország édesvízi és szárazföldi csigáiról tart felolvasást.

A 4. balkáni expedíciója (1846) 15 törökországi csigát eredményez. Az 5. balkáni expedíció (1849) az első, amelyen maga is részt vesz unokaöccse Frivaldszky János társaságában, de ezt követően már csak itthon gyűjt puhatestűeket.

1860-ban „A királyi Magyar Természettudományi Társulat Közlönye” folyóirat megalakulásánál bábáskodik.

Külföldi gyűjtemények megtekintésével gyűjtött tapasztalatait igyekszik itthon kamatoztatni. A külhoni ismeretségének köszönhetően, több mint egy évtizedig, a rovarkereskedelem is foglalkoztatja.

1864-ben az Európa-hírű, páratlan méretű (16 000) puhatestű gyűjteményét eladja a MNM-nak.

Életének utolsó esztendeje (1870) igen mozgalmas:

- 100 darab amerikából származó csigát és kagylót ajándékoz a MNM-nak. [Xantus János (1825–1894) gyűjtése!];
- anyagilag támogatja Xantus János Kelet-Ázsiai gyűjtőútját, amely 228 csiga és kagyló fajt eredményez;
- fő művével (Jellemző adatok Magyarország faunájához) elnyeri az MTA aranyérmét.

1870. október 19-én Jobbágyiban éri utol a végelgyengüléses halál. Az ottani temetőben nyugszik Anna lánya és veje, a műfordító Bérczy Károly társaságában.

A Magyar Rovartani Társaság 1961 óta Frivaldszky Imre Emlékplakettal emlékezik meg róla, illetve tiszteli meg a plakettel a magyar rovartan kiváló művelőit. (Soós Árpád 1972-ben a plakett arany fokozatát nyerte el.)

Bibliográfiában [Varga, A., Fűköh, L. & Krolopp, E. (2005): Magyar Malakológiai Bibliográfia (1727–2004). — Malakológiai Tájékoztató, 23: 5–129. Gyöngyös.] **fellelhető írásai:**

(1856): Magyarország és Erdély édesvízi és földi puhányai. — Új-Magyar-Múzeum, 4. füzet 2. Abth. Pest.

(1865): Jellemző adatok Magyarország faunájához. — Magyar Tudományos Akadémia Évkönyve, 11 (4): 1–275 (131). Pest.